

1 of 1 DOCUMENT

NRC.NEXT

11 februari 2013 maandag

Hoogleraar, kunt u dit even duiden?

BYLINE: Steven Verseput

SECTION: Metamedia

LENGTH: 1239 woorden

SAMENVATTING

De hoogleraar maakt een opmars in de media: steeds vaker bellen journalisten even een professor voor een quote. Maar voegt dat iets toe?

VOLLEDIGE TEKST:

Je kan niet om hem heen: de hoogleraar. Hij is overal - op de tv, op de radio, in de kranten. De duider van het nieuws. SNS Reaal genationaliseerd? Dan schuift hoogleraar economie Sweder van Wijnbergen aan bij De Wereld Draait Door. Problemen met hogesnelheidstrein Fyra? Hoogleraar internationaal en Europees aanbestedingsrecht Elisabetta Manunza zit in de studio bij BNR Nieuwsradio. Grote schietpartij in Alphen aan den Rijn? Hoogleraar forensische psychologie Corine de Ruiter geeft twee dagen later in de Volkskrant haar visie.

Ook in dit verhaal ontkom je er niet aan. Het artikel gaat over de media, dus komt er een hoogleraar journalistiek aan het woord.

De hoogleraar is aan een onstuitbare opmars bezig in de media. Vorig jaar werden in de vijf grote landelijke kranten gemiddeld 141 keer per maand hoogleraren geciteerd, tegenover 81 keer in 2002. Dat blijkt uit een media-analyse van de Nederlandse Nieuwsmonitor, op verzoek van nrc.next. De stijging komt niet door een eventuele toename van het aantal artikelen of de lengte van verhalen, daar is op gecontroleerd. Tot en met 2006

was rechten het meest populaire vakgebied om hoogleraren over te citeren. Vanaf 2007 - door de vele artikelen over de economische crisis - was dit het vakgebied 'economie, financiën en bestuur'.

Er zijn verschillende oorzaken voor de toename, zegt Marcel Broersma, hoogleraar journalistieke cultuur en media aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij bekeek het onderzoek van Nieuwsmonitor. Nieuws moet steeds sneller geduid worden. Kranten zijn zich sinds de eind jaren negentig meer gaan richten op achtergronden en analyses, zegt Broersma. Door internet kan het nieuws al direct door iedereen worden gelezen, dagbladen moeten voor de context zorgen, en daar heb je experts bij nodig.

Journalisten hebben weinig specifieke kennis, zegt Broersma. „Er zijn nauwelijks economieredacties met economen. Dan is het lastig macro-economische ontwikkelingen te beschrijven zonder een deskundige te interviewen." Ook past de toename binnen een trend dat er meer gesproken bronnen worden gebruikt, zegt Broersma. Tussen 1985 en 2005 groeide het aantal gesproken bronnen in drie Nederlandse landelijke kranten met een kwart, blijkt uit een onderzoek dat hij zelf deed.

Een hoogleraar is de ideale bron voor een journalist, de perfecte quick fix. Een artikel moet vaak binnen een dag af zijn, veel tijd is er niet. Hoogleraren zijn makkelijk bereikbaar, ruim voorradig (in totaal zijn er in Nederland 2.584) en ze willen over het algemeen graag meewerken. En ze hebben een neutrale positie - ze kunnen onafhankelijk commentaar leveren. De media weten vooral de hoogleraren te vinden die makkelijk praten: in hapklare soundbites en zonder al te veel jargon.

Een hoogleraar - of in bredere zin een 'deskundige' of universitair docent - geeft een artikel een kwaliteitsstempel. „Hij legitimeert het verhaal van de journalist", zegt Broersma. Daar schuilt ook het gevaar.

Het komt voor dat de redactie een verhaal bedenkt, en vervolgens enkel zoekt naar bronnen die dat bevestigen. Dat maakte mediasocioloog **Linda Duits** een keer mee. „Maandblad Opzij zocht een feministische wetenschapper die iets afkeurends moest vertellen over de toenemende seksualisering in videoclips. Mijn verhaal was vrij genuanceerd, dus gebruikten ze mijn tekst niet”, vertelt ze. „De redactie heeft een idee en zoekt daar een poppetje bij. Maar ik ben geen marionet.”

Duits maakt zich zorgen over de rol van de wetenschappers in de media. Op de website Onder Mediadoctoren, waar **Duits** aan meewerkt, zei ze afgelopen najaar in een podcast: „Ik dacht altijd dat deskundigen op tv zaten om kennis over te brengen. Maar televisieredacties zijn niet geïnteresseerd in kennisoverdracht, het gaat om iemand die een verhaal kan vertellen. Passie is veel belangrijker dan kennis van zaken.”

Een ander punt is dat er bij de actualiteit om deskundig commentaar wordt gevraagd, terwijl soms nog niet duidelijk is wat er precies is gebeurd. Regelmatig zijn de quotes dan holle frasen. Zoals in NRC Handelsblad, begin 2011, een dag na de brand bij Chemie-Pack in Moerdijk: „Verder onderzoek zal moeten uitwijzen of er tekortkomingen zijn geweest”, zei Ben Ale, hoogleraar veiligheid en rampenbestrijding aan de TU Delft, destijds. En in Trouw zei Jacob de Boer, hoogleraar milieuchemie en -toxicologie aan de Vrije Universiteit, over het niet bekendmaken van de aard van de gifstoffen: „Ik zou voor meer openheid kiezen, maar ja, ik ben geen massapsycholoog.”

Het is de vraag wat de toegevoegde waarde van dit soort citaten is. Commentaar zo kort na een nieuwsgebeurtenis is vaak nog speculatief. De deskundigen kunnen doorgaans alleen in algemene zin iets zeggen over het onderwerp.

„Als ik niet in het onderwerp thuis ben, zeg ik er ook niets over”, vertelt Joop Schippers, hoogleraar arbeidseconomie aan de Universiteit Utrecht. Hij wordt veel gevraagd door de media, met zijn optredens won hij vorig jaar een mediaprijs op zijn universiteit. Hij laat zich niet in een bepaalde richting duwen. „Dan zeg ik: u gaat dat van mij niet horen, máár het zit wel zus en zo.” Hij begrijpt wel dat journalisten vaak hoogleraren bellen. „Onder tijdsdruk is dat niet zo vreemd. Een hoogleraar kan snel overzicht geven, zonder dat je allemaal rapporten door hoeft te nemen.”

Waarom werkt een hoogleraar mee aan al die interviews? Want geld krijgen ze er niet voor. „Je krijgt meer gezag als je als expert wordt opgevoerd in kranten”, zegt Broersma. En Schippers: „Ik vind het belangrijk om iets bij te dragen aan het maatschappelijke debat.” Bij het selectieproces voor het toekennen van subsidies voor onderzoeken speelt het niet mee hoe vaak iemand in de media komt, zegt een woordvoerder van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek.

Hoogleraren worden op het gebied van mediapresentatie steeds professioneler begeleid, zegt persvoorlichter Wietske de Lange van de Universiteit Utrecht (666 hoogleraren). Hoogleraren kunnen mediatrainingen krijgen als ze dat willen, zegt ze. „Hoe de boodschap kort en bondig over te brengen, op een manier dat een breed publiek het goed begrijpt.” De opdracht van de persafdeling luidt: hoogleraren moeten proberen hun kennis te delen met de maatschappij en het publiek voorlichten.

Hoogleraar Schippers heeft in zijn kantoor een foto hangen van Dr. Remco Clavan, Oost-Europakenner, een bekend typetje uit Van Kooten & De Bie. Met deze 'geleerde' werd zowel de wetenschap als de journalistiek te kijk gezet, Clavan had niets van enige betekenis te vertellen. Schippers, lachend: „Ik heb hem hier hangen om te voorkomen dat ik ga raaskallen.”

Voor het gehele onderzoek van de Nederlandse Nieuwsmonitor, kijk op www.nieuwsmonitor.net

Hoogleraren?

Hoewel de meeste hoogleraren zelf gepromoveerd zijn, gelden er geen opleidingseisen voor een hoogleraar. Zelfs een academische opleiding is niet vereist, terwijl dit bij een universitair docent wel het geval is. De universiteit bepaalt wie geschikt is om hoogleraar te zijn.

De hoofdtaak van een hoogleraar is het vakgebied binnen een universiteit inhoud geven en het vakgebied verder doorontwikkelen.

Iemand die de functie van hoogleraar heeft op een universiteit krijgt de titel professor. Eind 2011 waren er 2.584 hoogleraren in Nederland.

LOAD-DATE: 10 February 2013

LANGUAGE: DUTCH; NEDERLANDS

Hoogleraar, kunt u dit even duiden? NRC.NEXT 11 februari 2013 maandag

GRAPHIC: Tienduizenden mensen protesteren op het Tahrirplein in Kairo tegen de afgezette president Hosni Mubarak (foto's onder en boven).
Foto's AP, Reuters

PUBLICATION-TYPE: Krant

JOURNAL-CODE: nrc.next

Copyright 2013 PCM Uitgevers B.V.
All Rights Reserved